Рік. II. 13. червня 1917. р. Ч. 47. (106)

Виходить два рази на тиждень що середи й що суботи.

Видає „Видавниче Товариство імени П. Куліша“

Блискавиці.

Знову блискає в Росії, мов перед великою бурею... Ще громів не чути, але тяжкими чорними хмарами затягнув ся весь виднокруг і з трівогою очікує душа майбутні події. Вона прочуває ту велику небезпеку, яка грозить новоздобутій свободі й боїть ся, що колишні надії заведуть.

З небувалою в історії могутністю підняв ся був визвольний рух у Росії й сила народу в кількох днях затріюмфувала над розторощеним самодержавієм. В її імя перебрало власть держави провізоричне правительство, й перед ним стала ця велика й тяжка задача: упорядкування держави на підставі народоправія підчас теперішньої крівавої, всесвітної війни.

Нова громадська думка Росії опинилась таким чином у борбі на два фронти. З одної сторони лишила ся її спадком царсько-союзницька різня, а з другої сторони мусїла вона повною силою сейчас боронити новоздобуту свободу перед наступами темних духів та можливістю контр-революції.

Розширення та укріплення нового ладу жадало конечного замирення на полях битви, де всяке дальше войовання по упадкові царизму стратило всякий змисл. Треба було отже рішитись, котра мета важнїща, бо навіть здоровий розум каже, що двох зайців нараз не зловиш. Для кожного, хто тільки бажає добра свому народові, не могло й бути питання, що справа дальшого внутрішнього перевороту є найбільш пекучою, основною потребою держави та громадянства. Та тут знову показав ся погубний союзницький вплив... Французько—англійські запроданці провізоричного правительства проголосили були вправдї мобілїзацію всього свідомого громадянства на поміч здобутій волї, але це тільки на те, щоб потім усї його орґанїзаційні сили хитро мудро звести в русло дальшого ведення союзницької війни.

І так поза безперестанним орґанїзованням дальшої війни забуто за орґанїзацію свободи та за закріплення порядку і власти. Провізоричне правительство забуло, що революція випустила з кайдан не тільки громадську думку, але й ті всї темні та дикі сили безладдя та хулїґанства. І вони починають тепер такий заколот творити в державі, що не лише війна на фронтах, а всяке громадське життя стає не можливим.

По селах ідуть великі земельні розрухи. Народ палить поміщицькі шпіхлїрі, лїси, маєтки. Увага всїх селян звернена на поділ земель і вони цїлком забули, що на їх лежить довіз для харчовання військ та міст.

Тому в містах голод! Немає що й немає чим до міст довозити. Але в містах живуть найбільш свідомі й образовані круги. Задля того й громадське життя по містах кипить. З повною остротою та непримиримістю вдарили на себе ріжниці інтересів поодиноких суспільних верств. Між робітниками й властителями заводів розгорілась завзята боротьба, в котрій чим раз ширша пропасть дїлить обидві сторони. Промисел Росії відпочиває! В Петроградї застановило 36, у Москві 67, в Одесї 28, у Ростові над Доном 35, у Київі 8, у Катеринославі 14 заводів працю.

Це все відбиваєть ся на хребтові держави, на її фінансах Російський рубель та російські державні папери чим раз більше падають у своїй вартости. Мінїстер фінансів Шінґарйов приготовляє навіть на можливість застанови державних виплат, бо селяни не платять від місяців ніяких податків.

Найсумнїщим явищем є зорґанїзовані виступи анархістів (людей, які не признають нї порядку нї власти). З чорними прапорами узброєні в оружжя демонстрували вони походами в білий день у Петроградї, Москві та деяких сибірських містах.

Ті їх чорні прапори й ясно вказують провізоричному правительству, куди воно державу завело. Ця дорога веде державу в супроводї союзницької оркестри на цвинтар свободи. Цїле полїтичне, хазяйське та грошеве життя держави є тяжко захитане, і всї признаки вказують на те, що ми стоїмо знову перед новими змінами в Росії. Чи ті зміни скінчать ся миром, чи монархічною контр-революцією, чи цїлковитим захопленням власти пролєтаріятом, чи дальшим розпадком держави—це годї передбачити.

Для нас тільки одна задача: Ми бачимо, що велике російське господарство розлїзаєть ся; нумо спільними силами відгородити та вратувати з нього нашу українську хату і створити з неї власну охорону перед дощами та бурями життя для нашого народа!

Барабан.

Довги Росії.

Впало російське самодержавство, народ став вільний; тепер має змогу поліпшити своє життя сам, як хоче, ніхто йому не буде перешкоджати. На перший погляд здавалось би так, але як придивимось краще, то тоді побачимо зовсім не те. Ще не так вільний нарід російський, як нам здаєть ся. Правда, він полїтично багато собі завоював підчас теперішньої революції, але старий самодержавний уряд лишив після себе величезну пляму в російському економічному житті, котру не можна так скоро й легко з себе скинути російському народові, як скинув він ненависне йому самодержавство, бо вона дуже й дуже замотана міжнародними й иншими правами. Багато ще прийдеть ся бідному народові пролити крівавого поту й сліз за плугом у полї, за верстатом на фабрицї й заводї, в шахтах під землею, щоб змити ту чорну пляму, котру полишило після себе російське самодержавство.

Всї ті роскоші й забаганки, котрі заводили в себе «цар батюшка» і його помічники, всї ті війни, котрі велись і тепер ведуть ся за «свободу» поневолених Славян, як казали російські самодержавцї, лягли тяжким тягарем на народні плечі, який народ і далї несе на собі, хоч і скинув самодержавство.

Тепер придивимось до того, що перебрав на себе вільний народ Росії. Перед теперішньою війною Росія мала 9,000,000,000 карбованців довгу, за який платила одних тільки процентів 400,000,000 карбованців в той час, як увесь щорічний розхід державний був 3,100,000,000 карбованців, і це б то, щоб виплатити той довг, треба віддати три роки свого державного життя народові Росії.

Коли ж почалась теперішня війна, старе правительство почало випускати папірові гроші й робити внутрішні грошеві позички. Таких грошевих позичок було під час війни при старому правительстві пять, і шоста не вдалась, бо народ більш йому не дав.

Крім внутрішніх грошевих позичок, старе правительство позичало гроші за границею у своїх союзників і в невтральних державах. Позичало гроші за границею на дуже не корисних умовах для Росії й за великі проценти, бо инакше йому не хотіли давати, бачучи, що сам народ йому недовіряє.

В Англії позичено грошей 5,800,000,000 карб., в Японії 150,000,000 карб., у Франції 1,000,000,000 карб., в Америці, тільки за другу позичку 50,000,000 карб.. Разом же всього довгу внутрішнього й заграничного з попереднім довгом лишило Росії старе правительство 40,230,000,000 карб..

Тепер же візьмемо на увагу, що денний росхід на війну, котра триває далї, виносить 52,000,000 карб., або 35,660 карб. у одну хвилину, і як рахувати такий росхід до 1. січня 1918. року, то державний довг Росії буде тоді в 55,000,000,000 (55 мілїярдів) карб., на котрий треба буде платити тільки одних процентів що річно 2,500,000,000 карбованців.

Тепер розміркуймо, який це великий тягар. Наприклад, як би розложити цей довг на кожного мешканця Росії від старого до малого, яких налїчувалось до війни 170,000,000, то на кожного припада по 324 карб., отже, на сімю, котра складаєть ся з пяти душ, припадає 1,618 карб.!

Тепер, Польщу, як ми знаємо, проголошено Німеччиною й Росією самостійною, так що не звісно, чи прийме вона на себе частину цього довгу, також багато на війні вбито, вмерло через війну, а ще більш ранено, із котрих багато лишить ся на все своє життя калїками й не тільки не під силу їм буде сплачувати довги держави, а вони самі потрібуватимуть запомоги від держави. Ріжні ж податки й налоги і при теперішнім правительстві лежать чуть не всї на бідному народові, й ніякі, як кажуть, демократичні налогові закони не зможуть переложити їх з бідного на багатого, бо бідний народ визискуєть ся багачами й буде далї визискувати ся в свобідній Росії, тільки під другою назвою і при других обставинах і умовах.

Отже, треба знати кожному селянинові й робітникові, що весь тягар російського царизму

понесе на собі не пан, а бідний народ, котрий вийде з окопів, а також що поверне з полону, той робітник, котрий тепер виробляє кулї на свойого «ворога» такогож бідного селянина й робітника як сам.

К.

Галичина й Маркіян Шашкевич.

З давних давен Українї доля судила бути поділеною, як не на кілька, то хоч на дві—три частини. Ще за часів Володимира Великого, князя київського, руська (українська) земля була не суцільна. Через деякий час опісля його, київські князї воювали з польським королем Болеславом Хоробрим (між 1000—1025 р. р.), й як війна була невдачною для них, то червонська земля або теперішна *Галичина, була приєднана до Польщі.*

З тої пори вона вже нїколи на довгий час не прилучалась до землї рідного собі народа—України, а була то під опанованням Польщі, то Угорщини (Венгрії).

Після татарської навали (1237. р.), коли східна частина Европи, або теперішна Україна, підпала під татарську владу, то Галичина зпочатку була самостійною під королем Данилом Галицьким, а потім приєднана знову Польщею, та не тільки Галичина, але й уся правобережна Україна. Аж гетьман Богдан Хмельницький у 1649 р. вигнав з Галичини на деякий час польське та жидівське панування, але самого народу не освободив. Скоро ж після цього по андрусівській умові 1667. року 3. січня, Московщина з Польщею розділили Україну на дві частини: лївобережна Україна й Київ—Московщині, а правобержна й Галичина—Польщі. І так під Польщею вона була аж до розвалу Польщі (1772. р.). Після розділу Польщі поміж Австрією, Німеччиною й Росією, Галичина, як частина Польщі, припала Австрії, яка й кермує її справами й життям досї.

Така постійна відокремлість Галичини й її народа, хоча й близького нам по крові й мові, довела до того, що коли проходили в 1914. р. Галичину наші салдати, то дивом дивували ся, що за границею люде чужого царя, а балакають „чистісенько, як по нашому.“ Та Галичане не тільки балакають „чистісенько, як по нашому,“ а й далеко краще освідомлені про свою народність та національні змагання всього українського народа. Але назад тому яких 50—60 лїт, то Галичина, особливо широкі верстви її громадянства, зовсїм були не освідомлені й не знали, що їм робити, яким народом себе лїчити. Жили як усї Божі створіння, думаючи тільки про свою пельку.

Страшно було жити життям Божої худобинки й через те поодинокі люде з народу покладали всї свої сили до розбудження народу зі сну, до працї, освіти й справжнього життя, як подобає кожній людинї—сотворінню на образ і подобіє Боже. Першою такою людиною, що будила й вела народ за собою по належній йому дорозї, був галицький письменник Маркіян Шашкевич, що родив ся 1811. року, а вмер 7. червня 1843. року, проживши усього 32 роки на цїм білім світї.

Правда, за це коротке своє життя не вспів він виконати й частини того, про що мріяв його розум, але й те, що він зробив має велику вагу й значіння. Коли на нашій російській Українї національний рух відживати почав ще 1796. року, то в Галичинї в ту пору була глибока тиша. Аж в 30—40 роках минулого столїття Маркіяном Шашкевичем було розбурхане українське передове громадянство Галичини. І тим першим великим Галичанином, який зколотив тишу Галичини, духово єднаючи нарід Галичини з народом цїлої України був він, Маркіян Шашкевич, чоловік, який за свого життя не визначив ся майже нїчим—нї в письменстві, нї в громадській дїяльности, нї в науцї, а був проста рядова інтелїґентна людина. Але зроблене ним дїло не просте, не рядове! Бо він спричинив ся до зєднання для одного життя двох братів, які з незапамятних часів роздїлили ся й не могли змоги разом працювати для спільної своєї користи.

Галичина тільки від Маркіяна Шашкевича починає жити одним спільним життям з Україною, разом із нею плакати й радуватись. Коли ж бувало, що наступали тяжкі часи для України, як 1863 рік, або 1876, то Галичина приймала її щирих синів, як своїх рідних і давала змогу надальше працювати їм для свого народа й його добробуту.

Але на перший зазив Маркіяна Шашкевича йти разом із ним, єднаючись з усїм українським народом по обох боках кордону, писати на його чистій селянській мові книжки, і тим освічувати народ, відгукнуло ся дуже мало...

Всього з трьох чоловік склала ся перша народнича орґанїзація, яку назвали „Руською трійцею.“ Це були, окрім Шашкевича, його товариші Іван Вагелевич та Яків Головацький. Ця „трійця“ стала по народньому писати книжки, видавати часописї, розповсюджуючи таким чином між народом освіту.

Галицька „Руська трійця“ попереді з Шашкевичем з перших своїх ступнїв простувала туди куди кликав за собою всю Україну Тарас Григорович Шевченко. І в цїм її велика заслуга й її провідника—Шашкевича. Але в час його дїяльности його не розуміли. Як до Маркіяна Шашкевича, так і після його смерти, галичанське передове громадянство не знало й не могло собі уяснити, який із сусїдних народів йому блищий і з ким йому злучити ся для спільного життя. Чи приставати до Поляків, які з лукавою усмішкою запрошували *до себе, чи до Нїмцїв, під яких панованням* були, чи до Москалїв? Тільки Маркіян Шашкевич відкрито проголосив, що до нїодного з цих сусїднїх народів не приставати нам, бо вони чужі, а пристати треба хоч і до молодого, не самостійного, але рідного нам українського народу. Разом із ним,—казав він—добємо ся й ми, як не зараз, то згодом—свободи, сили, самостійности і слави!

І слова його частиною вже оправдались і оправдують ся. Правда, Україна й Галичина не зєднались в одну полїтичну державу, але духово й культурно вони вже давно злучились. Важність цїєї злуки зрозуміло все передове галичанське й російської України громадянство, й тепер зєднують, зшивають Україну з Галичиною, як можна лучче, кріпче. Всї старають ся й стремлять до того, аби між Україною й Галичиною, як одним народом, не було нїяких границь; аби їх змагання були однаковісенькі. Усї за Шашкевичем і його словами кажуть:

Разом, разом хто сил має —
Гонїть з Русї враки тьми!
Зависть най нас не спиняє,
Разом к світу, другі жваві!

І розєднана з часів Володимира Великого Київська Русь-Україна Маркіяном Шашкевичем наново сполучена, як не полїтично, то духово й культурно.

День же 7. червня—день туги й жалю, призначений повинен бути вічній памяти Маркіяна Шашкевича!

Т. Спомнюк.

Наше становище в життю та полїтичні партії.

Не раз кожний із нас чув від розумних людей, які кажуть, щоби поліпшити умови нашого життя, це виключно лежить лише в наших власних руках, а не в руках якихось там надзверхників. Але чи всї ми звертали увагу на цї великорозумні слова? Тут треба сказати, що нї!

Для нашого селянства, для тої великої маси, від якої головно залежить славна будучина нашого краю, цї слова так і були аж до цього часу лише словами, які вийшовши із золотих уст і доторкнувши ся вух нашого селянина, навіть не лишали по собі в його душі певного слїду на якийсь час, а цїлком зникали, відходячи в забуття.

Селянство не вірило в свої сили. До всїляких справ у державному життї ставило ся байдуже, а то навіть і зневажливо, гадаючи, що проти сильних цього світа, дуків та панів, нїчого не вдїєш. В цьому найбільша хиба нашого селянина. Не треба забувати, що спільна робота гори верне, а що сподївати ся від когось чогось-дарма! Треба затямити собі, що з доброї ласки нїколи нїчого не давало ся нї одному народові, а що завше, коли він здобував що, то здобував довгою упертою боротьбою проти тих, які тримають у своїх руках керму людського життя. Тільки спільною, розумно зорґанїзованою боротьбою можна здобути ті, чи инші права. На скільки нарід у цьому виявить свою здібність, зрозуміє своє завдання та займе належне йому становище в полїтичному життї держави, на стільке він осягне те, до чого стремить. Коли ми, обєднані в якійсь орґанїзації, будемо виступати проти свого ворога одностайно, то перемога буде завше на нашому боцї.

І так, творячи своє власне життя ми повинні входити в свої національно-полїтичні партії, які вже є й будуть на Українї, коли ж нї, то творити нові. Але ж так, чи инакше, про всї істнуючі партії на Українї і про їх завдання ми повинні знати.

От тут і перейдемо до них та обговоримо коротенько історію та становище до громадського життя кожної партії з осібна, які були знані на нашій Українї до війни.

Партійне життя в нас на Українї почало ся ще з 90-х років. Але першою дїйсною полїтичною орґанїзацією, що понесла між селянські маси заклик до революційної боротьби за кращу долю та ширила між селянством загальну, а особливо національну свідомість, такою була Р. У. П., то б то Революційна Українська Партія. Заснувала ся вона на зїздї в Полтаві 1900. року. Головним завданням партії був рух. Вона стояла на тому становищі, аби розбурхати до життя наше сонливе селянство, а далї воно й само розбереть ся, що робити й до кого горнути ся. В своїй програмі Р. У. П. виставляла самостійницькі гасла, але через вплив російських соціялїстичних партій, проти впливу яких вона мала замало сили бороти ся, згодом зійшла на автономію. Партія мала Центральний Комітет у Київі, а місцеві, так звані „Вільні Громади,“ по всїй Українї. Закордонний комітет у Львові та Чернівцях, із відкіля постачали ся транспорти книжок на рідній мові (як своїх видань, так і инчих) та ширили ся між селянством. Партія видала такі популярні й дуже гарні книжки, як: „Дядько Дмитро,“ „Чи є тепер панщина?“ „Самостійна Україна“ та инч. Видавала часописї,—з початку „Гасло,“ згодом „Працю“, і для селянства „Селянин“.

Але через деякий час Р. У. П. під сильним впливом російських соціялїстичних партій (між якими найсильнїщою була соціял—демократична) почала зміняти свій первісний напрям та під кінець наближати ся до соціялдемократичного, що й привело її членів, які не погоджували ся з цим напрямом, до росколу на три частини.

Першою відколола ся (1902 р.) частина членів, яка назвала себе У. Н. П. (Українська Народна Партія). Пізнїще (1904 р.) також виступила частина, принявши назву „Українська Соціял - Демократія“, що згодом (1905 р.) прилучила ся до російської соціялдемократії, як національно краєва автономна орґанїзація, перемінивши свою назву на „Українська Соціял - Демократична Спілка“. Решта же членів Р У. П., яка ще творила найбільшу частину бувшої цїлої партії, приняла назву (1905 р.) У. С. Д. Р. П. (Українська Соціял - Демократична Робітнича Партія).

У. Н. П. істнує й тепер, але протягом часу аж до цеї війни мало в чім себе проявила, крім видання, ще з початку, одного числа ґазети „Самостійна Україна“ та кількох брошур, і по за тим більш нїчим не визначила ся. На селянство вона не мала нїякого впливу. Членами її є виключно інтелїґенція вищих кляс народа, інтереси якої не є спільними з інтересами селянства. Але в цю хвилю здаєть ся ця партія розростаєть ся. В м. квітнї с. р., як доносить „Рус. Слово“, У. Н. П. скликала зїзд, на якому винесла резолюцію домагати са широкої автономії для України на федеративних основах із Московщиною.

„У. С. Д. Спілка“, скоро як заснувала ся розвинула між селянським робітництвом на Українї живу аґітаційну й орґанїзаційну дїяльність, головно на правобережжу. Кермувала там масовими сїльськими страйками (1905—1906 р. р.). Загалом можна сказати, що багато спричинила ся до розбурхання народних мас до полїтичного життя. Одна лиш була хиба цїєї орґанїзації—недоцїнювання національного питання. До другої Держ. Думи „Спілка“ провела аж шість своїх кандидатів. Але з наступом російської реакції партія, як і більшість других, була змушена цїлком припинити свою роботу. Навіть до цього часу щось про ню не чувати; а тому не можемо сказати, чи вона відродила ся хоч у цю хвилю, чи нї.

У. С. Д. Р. П., що утворила ся з центра колишньої У. Р. П., істнує й по цей час. Вона є одинокою партією міського робітництва на Українї, що поклала собі за завдання орґанїзувати міське робітництво та ширити між ним загально-національну свідомість. В проґрамі своїй має домагання широкої автономії України з соймом у Київі та національної орґанїзації робітництва. Осередок свого осїдку має в Київі, а місцеві Комітети по всїй Українї. Має також і закордонний Комітет. Видавала ранїще (1909 р.) свій орґан „Працю“.

В часи революції (1905 р.) незалежно від Р. У. П. (хоч, правда під деяким її впливом), повстають дві нові партії, так звана „Українська Демократична Партія“ (із старшого поколїння українських патріотів) і друга—„Українська Радикальна Партія“ (із радикально настроєної інтелїґенції, під впливом Драгоманова. На чолї цеї партії був покійний Б. Грінченко). Цї дві партії згодом злучають ся в одну, принявши спільну назву „Українська Демократична Радикальна Партія,“ яка через деякий час стає найсильнїщою партією на Українї. Вона наближаєть ся по своїй проґрамі до російських „кадетів“ (навіть трохи лївіща), лише

з тою ріжницею, що домагала ся ще автономії України. Під впливом У. Д. Р. П. були й члени Українці I і II Держ. Думи, які йшли разом із російськими „кадетами". У. Д. Р. П. вела широку культурно-просвітну роботу на Україні; під її впливом були і всі клюби, просвіти й т. ін. (В цю хвилю партія відновила свою діяльність, принявши тимчасово, до скликання зїзду членів свою стару проґраму).

Але ось надходять часи реакції (з 1907 р.) і падає великий удар ро ійського правительства на всіляку поступову роботу, а тим більше на все, що було українського. Протягом короткого часу партійне життя на Україні, через страшенні утиски уряду, заглухує; через нишпорення поліцаїв не можна було нічого провадити.

Наслідком таких утисків найбільше свідомий український елемент, що поставив собі за мету вибороти спільними силами національні права, почав зближати ся між собою, маючи спільну мету. От на такій програмі, незадовго перед війною й заснувало ся Т. У. П. (Товариство Українських Поступовців), що популярно зветь ся „Тупом". Сюда увійшли головно члени У. Д. Р. П., деякі із бувших членів У. С. Д. Р. П. та інчі українські ліберали.

В році 1912 відбув ся зїзд мужів довіря „Тупа", на котрім вироблено проґраму: 1) українізацію народнього шкільництва, 2) заведення української мови у школах, церкві та суді, 3) скасування мита (пошлина) на закордонні укр. книжки та ще де що. „Туп" стає найбільш популярною й міцною, що до свого числа, орґанізацією на Україні. На зборах у Київі 25. і 26. березня (ст. ст.) с. р. „Туп" перемінив свою назву на „Товариство Українських Автономістів Федералїстів", і після цього домагаєть ся автономії України на федеративних основах із Московщиною.

Крім згаданих партій ще потрібно зазначити таку партію, як „Українська Соціял-Революційна", що відбула зїзд 1907. року, та по за тим, через утиски рос. правительства, більше ні в чім себе й не проявила, навіть не успіла виробити проґрами. І лише тепер у квітні с. р. знову відбула зїзд у Київі, на якому постановила домагати ся автономії України та допущення на мировий конґрес (зїзд) у Стокгольм представників усіх недержавних народів Росії.

В 1907 р. заснувала ся ще партія так звана „Оборона України", яка ставила собі революційно-мілїтарні цілї, але, не проявивши себе ні в чім, у році 1908 розвязала ся й її члени прилучили ся до українських Соціял. Революціонерів.

Ще можна згадати і про українських Консерватистів, вони також були, але маючи велику ріжницю в своїх клясових інтересах горнули ся до держави, яка боронила їхні інтереси, і належали до ріжних російських партій. Тепер же можна сподївати ся, що незабаром ця партія повстане, й на чисто українськім ґрунті.

Отце би було й усе, що відносить ся до теперішних партій на Україні. Але хочу ще зауважити, що саме тепер наш край на порозі того періоду (часу), що мусять повставати нові й нові, чи то політичні, а чи професійні та инчі, орґанізації. І ми до цього мусимо бути приготованими, строго слїдячи за їх повстанням, щоб нас не обїхали.

Як бачите до цього часу чисто селянських (котрі б повстали по ініціятиві самих селян) партій на Україні не маємо. А тому наколи би ці істнуючі партії не задоволяли декого із нас у його власних потребах, то творити інші, але з чисто українською закраскою, щоб уже більш не гинули наші сили працюючи на чужій ниві, як це було колись, та здобуваючи кращу долю чужому народові.

Отже розуміючи те велике значіння ріжних політичних партій у життї народа, ми, повернувши ся до дому, повинні приняти в них живу участь, бо тільки від цього, коли ми не будемо стояти осторонь від власної справи, залежить наша славна будуччина.

М. П.

Українське життя.

Українське військо. Ми вже подавали в своїй часописї (41 (100) ч.) про домагання 3000 укр. салдатів створити з них окремий український полк і про резолюцію яку винесено в справі цього на спільнім засїданню виконавчих комітетів української ради, ради робітничих депутатів, студентської ради й ради обєднання громадських орґанїзацій, яка відбула ся 29. 4. в Київі.

Тепер „Діло" ч. 128 подає за „Київською Мислею" докладнїщі вістки, з яких деякі ми подаємо.

Дня 3. травня в другім городськім театрі відбули ся дуже численні обєднані збори Ради депутатів військ українського военного округа й Ради робітничих депутатів. Збори тривали повних 14 годин (від 1-ої по пол. до 3-ої по півн.) і в цїлости були присвячені актуальному питанню про утворення явочним порядком українського полку ім. Богдана Хмельницького. Пресїдатель зборів начальник мілїції А. Лепарський раз-у-раз зазивав військових і робітничих депутатів до спокою, одначе збори відбували ся дуже пристрастно й бурливо.

Промова В. Винниченка. Представник Української Центральної Ради В. Винниченко (соц. дем.) заявив, що витворенне положення дуже непокоїть також і Українців, котрі також шукають виходу Утворення українського полку— це стихійна проява, викликана царизмом і віковим гнетом українського народу. Українці не довіряють навіть російській демократії, бо за увесь час гнету Українців російська демократія ставила ся часто неґативно до цього. (Оплески в одних, крики в других: неправда, правда!!) Кілька разів у Державній Думі піднімало ся невинне питання про українську мову в народній школї, але Державна Дума відповідала відмовно. (Голоси: При чім тут демократія?) А Родічев навіть заявив: Треба дати їм українську школу, нехай самі себе здискредитують. (Крики: При чім тут Родічев? Який демократ Родічев?) У відповіді Родічева—відповідь цїлої російської демократії. (Крики: „Неправда!" „Правда!" Шум). Я з вдоволенням чую крики обурення. В тім я бачу основу, на якій ми можемо зійти ся.... Український полк—це стихія. Одинокий вихід—це вислання Українців, як окремої військової части на фронт. В тім проявить ся признання національної ідеї, признання ідеї українського війська. Коли це зробите, всї українські орґанїзації беруть на себе обовязок добити ся того, щоб з фронту не убув ні один Українець, аби комплектовання дальших українських полків відбувало ся тільки на рахунок чистий за фронтом. Коли ви не зробите того, ви пішлете на фронт 3.000 аґітаторів—невдоволених, або може й вражених у своїм національнім почуванню. І за наслїдки цього ми не ручимо.

На закінчення В. Винниченко оголосив отсю заяву від Української Центральної Ради:

З огляду на чутки, які вперто кружать по городї, що Українська Центральна Рада, а також українські орґанїзації брали активну участь у аґітації за утвореннєм українського полку з 3.000 салдатів, які припадково зібрали ся у Київі, комітет Української Центральної Ради рішучо спростовує ці чутки і з свого боку заявляє: 1.) Рух виник цїлком стихійно без ніякої участи зорґанїзованної частини українського громадянства. Комітет Укр. Центр. Ради перевів дуже докладні розслїди й може з певністю сказати, що ні одна з київських, або провінціяльних орґанїзацій не вела ніякої аґітації анї між сими трьома тисячами, анї взагалї у війську. 2.) О скільки вдало ся вияснити, до витворення течії серед салдатів Українців причинив ся головно всім відомий факт утворення на Україні та в Росії національних польських віддїлів салдатів Поляків. Сей факт дав очевидно принуку розбужденій революцією до активности національній свідомости демократичних мас і подав гасло анальоґічного до польських формовання національних віддїлів військ. До сього спричинили ся, як кажуть делеґати від цих 3.000 салдатів, непоінформованість місцевих військових команд, котрі відсилали з провінції до Київа салдатів, які висловлювали бажання прилучити ся до українських віддїлів. Очевидно місцеві команданти приймали чутки про майбутне утворення українських леґіонів з добровольців за вже доконаний факт формовання українських віддїлів з покликаних уже до війська салдатів.

Числячи ся з доконаним без його відома, участи й волї фактом, комітет Української Центральної Ради в інтересах заспокоєння краю, в інтересах оборони на фронті та скріплення здобутків революції вважає потрібним оголосити в автентичнім текстї резолюцію комітету Центральної Ради, приняту на засїданню 28. квітня.

Резолюція Української Центральної Ради: „Що торкаєть ся 3000 салдатів, котрі припадково, без усякої аґітації з боку українських орґанїзацій, без відомости військових властей, зібрали ся в Київі й за прикладом польських леґіонів добивають ся сформовання з них українського полку, Укр. Центр. Рада не бачить иншого виходу, як сформувати з них український полк і задоволити їх бажання вислати їх негайно на фронт як українську військову одиницю. Инакше цей стихійний рух, не звернений у відповідне русло, може викликати непорядки по заду й на фронті, і цим пошкодити справі оборони укріплення нового ладу. Формовання дальших українських частий може відбувати ся тільки з запасних частей поза фронтом, а не фронтових. Ті салдати, які належать до фронтових частий, а припадково опинили ся б на будуче в Київі, не можуть претендувати на сформовання з них окремих українських частий. Творення окремих українських частий на фронті бажане, але в теперішну хвилю це можуть порішити висші військові власти".

Найблизший бесїдник, представник військової ради ім. гетьмана Полуботка, поручник Міхновський говорив: „Ви Росіяне нас не знали. До вас доходили наші стогони, лименти, глухі голоси з підземелля. Тепер ми стоїмо перед фактом утворення полку. Це загадка і для вас і для нас. Будьмо розважні. Як два братні народи признаймо всї права за обома народами. Ми думаємо, що ні одна людина не повинна відійти з фронту. Ми самі зробимо свій народний суд над дезертирами (оплески). Предложимо порішення питання висшій команді. Але остання повинна знати, що в нас нема спору, що всї ми погодили ся, що українському народови належить право на орґанїзацію в усїх напрямах."

Представник українських с. р. Ігнатович говорив, що утвореня полку—це проба, якої нема чого бояти ся. Як російська демократія не затвердить утворення полку, з того повстане перша цегла тої стїни, яка виросте між Росією й Україною. Коли в 3000 салдатів Українців убити патріотизм, то тим самим убєть ся в них бажання бороти ся за Росію. За наслїдки того Українці не ручать.

Представник українських с. д. Паломарчук думає, що з витвореного положеня можливий тільки один вихід: Треба негайно конче розпустити й польскі, і латишські й чеські леґіони. Як це зроблять,—Українці заспокоять ся.

Дальші представники ґруп заявили, що салдати орґанїзували ся без їх участи, і що ні одна з укріанських громадянських ґруп не помагала тим салдатам. Богато українських діячів висловлювали свій жаль з причини виступу 3000, поручали зборам найти якийсь компромісовий вихід з витвореного положення. Представник української фракції комітету військових депутатів салдатів Буссало закликував збори признати факт національнаго пориву 3000 салдатів, що бажають вмерти під українськими прапорами. Ми всї, соціялїсти,—заявив Буссало, —але передовсїм ми націоналисти, бо родили ся Українцями, Нїмцями, Росіянами і т. д. Як ви боїте ся прорву нашого фронту й заливу ґерманської лявіни, подумайте і про національну лявіну, яка також можлива..."

Слово одержав представник 3.000 салдатів, вибраний командант полку штабс-капитан Путник-Гребенюк. У своїй промові заявив д. Гребенюк, що він і його однодумці виточують політичний процес Миколї II., старому режімові, що 250 лїт угнїтав нарід—бидло. На знак задоволення вони домагають ся, щоб український прапор розвивав ся хоч над одним полком,—в противнім разі—заявив д. Путник-Гребенюк,—на позиції підуть не 3.000 дисциплїнованих салдатів, а 3.000 ворожих аґітаторів. На особисте запитаня д. Путник-Гребенюк заявив, що він був ранений і висланий на Кавказ. Не покінчивши курсу лїченя гострої неврастенії, він самовільно відійшов зі шпиталю і прибув до Київа, де й довідав ся про полк, який сформував ся.

Потім виступали промовці від Ради робітничих і салдацких депутатів, та від Ради офіцерских депутатів. Більшість добачають в цїм велику небезпеку проти єдности російської армії. Було поставлено на голосовання предложену резолюцію, яка більшістю 264 проти 4., була принята.

Зміст цієї резолюції ми вже подавали в ч. 41. „Вільного Слова".

З таборового життя.

Привіт Подоляків.

Подоляки-Українці нашого табору довідавшись про утворення на Поділлю „Союза Подільських Українців" післали їм такий привіт:

Хвальне Товариство!

Довідавшись про Вашу орґанїзацію „С. П. У." і про Ваш орґан „Народні Бажання" ми, полонені подоляки-Українці зальцведельського табору, шлемо Вам свій товаришський привіт із найкращими бажаннями.

З поваж. до Вас подоляки: П. К. Базилевич, З. Є. Ґелетюк, М. Заборовський, О. Ф. Шепченко, Е. Корчагін, С. Горбатюк, В. Бахтаповський, Д. Батіжок, О. Батіжок і ин.

Народне віче. У середу 6. й у пятницю 8. червня відбуло ся Народне віче „Української Громади“.

Віче зібралось тихо й поважно. Були майже всї зорганїзовані товариші. З самого початку стало ясно, що громада явилась з заранї вже опредїленими плянами, з наміченою цїлею, що до наміченої цїли вони йтимуть твердо, не звихуючись.

Виявилось це вже при виборі голови віча. Кандидатів багато не виставляли. І твердо проводили кожні свого. Побідила, звичайно, найбільш підготовлена й зорганїзована група.

Далї читали протокол попереднього віча. Слухаючи його, громада ясно уявляла, які великі переміни зайшли в нашому житті. Цїлком зрозуміло, що за цї три місяцї обставини дуже змінились, але ж зрозуміло й те, що й на ті ж самі річі стали дивитись инакше. Багато де чому навчились за цей час. Ті річі, котрі тодї були доступні розумінню деяких одиниць, тепер всї загалом розуміють ся й розбирають ся як самі звичайнїсїнькі. Тодї ще не всї уявляли, яка власне користь від цїсї реорганїзації, яку в нїй ролю відіграє „Українська громада.“ Тепер же кожен уявляє, що переміни, які тодї були зроблені, дуже важні, й що участи в таборовій роботї потребуєть ся тепер далеко більше, як раніш, та й відповідальність за неї лежить цїлком на „Українській Громадї.“

Коли голова Генеральної Старшини подавав звідомлення, то не втїкло від товаришів те, що він минув одну справу, і вразу ж один запитав, в якому вона зараз положенню. Це свідчить про те, що товариші справдї живуть громадським життям, бо кожна навіть дрібниця їх цїкавить. Запитували також по звідомленню скарбника про ріжні дрібні розходи, і тільки тодї задовольнились, коли генеральний контрольор ствердив, що все відповідає дїйсности.

Голова Ген. Ради повідомив „Українську Громаду“, що за цей час Генеральна Рада ввела в наше таборове життя нові закони й рішила багато ріжних питань, звязаних з подіями на Українї й у Росії.

Вислухавши звідомлення Народне Віче за браком часу перенесено на пятницю.

У пятницю було приступлено до вибору делегатів од „Української Громади“ до Генеральної Старшини й Генер. Ради.

І знов таки видно було, що все вже заранї підготовлено, і навіть помічалась боротьба двох партій. Кандидатів провадили дружно й толково.

Нарештї були прочитані резолюції, винесені між таборовою конференцією, і повідомлено „Українську Громаду“, що Генеральною Радою затверджено резолюцію меншости. Віче ухвалу одобрило. Закінчилось Народне Віче співом національного гимну.

Соціяльне Т-во. 9. червня відбула ся лекція т. Б., котрий коротко, але більш менш яскраво, змалював слухачам про тактику с. д. Слухачів було по над 50.

Т-во „Січ“. 9. й 11. червня відбули ся січові вправи під проводом т. В.

Вправи чим дальше тим більше зацїкавлюють сторонних і товариство через те росте з кожним днем.

На вправах буває пересїчно 90 люда.

Школа. 8., 9. і 11. червня відбули ся виклади. Теми на викладах більше всього подають самі слухачі, котрих буває не більше як до 40. Перешкодою є таборові роботи.

В цї ж днї у вечері від 8 до 9 години відбував ся курс неграмотних, на котрий ходить постійно 12 чоловік.

Видавниче Т-во. 10. червня відбули ся надзвичайні загальні збори, на котрих обговорено деякі біжучі справи.

Звідомлення з „Національного Товариства імени Михайла Дрогоманова“ на робітничій команді в Алюм. Подаємо до відома Генеральної Старшини „Української Громади“ в Зальцведелї, що ми тут відкрили собі орґанїзацію. Ми доказуємо тим, що не хочемо марно часу проводити.

Перше зібрання відбуло ся 30. квітня, на якому вибрано голову, секретаря, скарбника, бібліотекаря й референта. Зібрання ухвалило робити зібрання що недїлї й просити Вас, щоби до нас приїхав як найскорше муж довіря, т. А—к.

Протоколи засїдань будемо Вам висилати. Голова Д—к, Секретар Дер—в.

Що дїєть ся у світї.

Несупокої в Гішпанії. Від довшого часу наспівають вже вістки, що в Гішпанії кипить. Народ подїлив ся на два табори: один з них бажає далї лишитись нейтральними, —другий хоче воювати. Цьому допомагають союзники грошем і так викликують забурення. Тепер присилувано уступити мінїстерство Прієто, котре старало ся сохранити державу від війни.

Штрайки у Франції. Штрайки у Франції тривають далї. Не тільки в Парижі, а й по краю припинили робітники заводову працю. До них прилучились і служащі трамваїв, ґазовень, банків і инших підприємств. Всюди жадають страйкуючі грошевих додатків, бо на все велика дорожня.

Демонстрації в Угорщинї. Минувшої недїлї відбули ся по всїх містах Угорщини, головно в Будапештї, великі демонстрації за рівним і тайним виборчим правом. Спокою не нарушувано.

Американське військо. До Англії прибув перший транспорт американського війська у висотї до 10,000 люда зі своїм штабом. Це військо має переправитись до Франції на західний фронт.

Великий землетрус у Америцї. Минувшого тижня навістив середню Америку великий землетрус. Коло 7 міст є цїлком зруйновані, між ними більшеньке місто Санеквадор, котре має 60,000 душ населення.

ВІЙНА.

Нїмецько-французький фронт.

По великім анґлїйськім наступі коло Іперн наступило частинне успокоєння на західному фронтї. На цїлім фронтї триває далї дуже жива дїяльність лїтаків та патрулїв, що вказує на приготовання нової офензиви зі сторони союзників.

У воздушній боротьбі втратили союзники 33 лїтаки.

На всїх инших фронтах спокій.

Морська війна.

Нїмецькі підводні лодки затопили дня 7. червня 44,900 тон, 8. червня 20,500 тон, 9. червня 21,500 тон.

Як писати до дому?

Ця світова різня витворила те, що тепер майже нема чоловіка, який би не писав листів (писем), або не одержував від другого.

Навіть людям, які раніще про це й не думали, вже ось третїй рік приходить ся жити лишень вістками, які можуть дійти через листи. Найбільше відчуваємо це ми полонені, недоля котрих закинула за межі рідного краю. Пишучи до своєї рідні, кожний з нас задумуєть ся, як би написати, щоб висловити все те, що так болюче відчуває душа, щоб дома дістали як найбільше відомостей, а цензура не черкала.

Коли чоловік пише листа то свої душевні почуття може висловити лише так, як він привик думати, в якій формі складали ся його думки з дитинства й у яких обставинах вони розвивали ся. Засобом до цього є та мова, якою чоловік привик висловлювати свої гадки. Мова це той головний чинник, при допомозї якого чоловікові найлегче обмінювати ся своїми думками й почуваннями із другими людьми.

Але ненормальні умови й построєні на насильстві й безправстві поодиноких країв, закони заставляють чоловіка задумувати ся, чи не робить він проступка (перед насильством і неправдою) тим, що буде писати до своїх рідних так, як вони думають і висловлюють свої почуття, й чи не підуть його листи з димом во „хвалї ко Господу“. Особливо це було з полоненими инородцями, підданими російської держави, а в тім числї й з нами Українцями. Старий російський деспотичний лад так привчив своїх підданих на кожному кроцї роздумувати, що можна, а чого „нельзя“, що люде, котрі несли життя своє за ту державу й опинили ся в неволї в полонї, задумали ся, чи можуть вони писати до своїх рідних: батька, матері, жінки й дїтей на тій мові, якою вони балакають? Чи не покарають їх за це?

На підставі цього, дуже багато полонених Українцїв запитували президію С. В. У. чи мають вони право писати до дому на своїй рідній мові?

На це президія С. В. У. подає таку відповідь:

До відома всім полоненим про письма на українській мові. Багато полонених запитувало нас у ріжних часах, чи безпечно писати письма до дому, на Україну, на українській мові, чи перепустить такі українські листи російська цензура, чи не покарають за це потім? Відповідаємо тепер усім, що нетільки дозволено полоненим писати письма до дому на своїй рідній мові й що за це не може бути жадної кари, але що кожен Українець-полонений инакше не повинен писати, як тільки на своїй рідній українській мові. Це національний обовязок кожного Українця. Доволї старі царські власти знущали ся над нашою мовою, доволї безглузді наші вороги висміювали її!—Нехай наші брати й батьки на Українї, що підняли там боротьбу за волю нашої Рідної Країни, довідають ся, що й ми з ними, не бачуть, що й наші полонені не гаяли надурно часу в неволї й не цурають ся тепер більше свого властного народу, своєї рідної української мови. Пишіть же всї тільки по українськи, вітайте в письмах своїх родичів і знайомих з перемогою революційного народу над царською неправдою, підбадьорюйте до дальшої боротьби за землю і волю і повну свободу та державну самостійність Українського Народу.

На злобу дня.

„Мій жаль“.

Я плакать не люблю даремно
Та й сльози крокодилові тепер
Не в модї. Але ж певно
Ви не судитимете кревно,
Що плачу я, хоч я й «інтелїґент».

Я чув не раз таку розмову:
—Образив він тебе? Не гнївай ся, бо він
Це згорячу. Та ще й такі умови....
А згодом перепросить він, і знову
Між вами буде лад, бо він «інтелїґент».—

Та це мене нї краплї не втїшає,
Бо чув я і пізнїще ще де що!
От через те й розпуцї нема краю,
І гірко плачу я, і тяжко я ридаю,
Бо, кажуть, таборовий я «інтелїґент»!

Було ж пізнїш: щепили ся раз двоє;
Дискусія... иж слинява летить!
А збоку дивлять ся і кажуть між собою:
—Нї мабуть не хотять робить вони обоє,
Бо ти дивись, і той і той «інтелїґент».—

У серце просто це мене вражає!
І голос внутрішнїй підсказує менї,
Що цим шляхом ми підем далї й далї...
І сльози капостні течуть, і я ридаю....
О, Боже! Таборовий я »інтелїґент»!

Зєднав ся раз гурток, і накладав
На кожного громадські обовязки.
В управу ж так, до чого хто придатний, вибирає:
Адмінїстратор гарний він, йому це й доручає.
А він одмовивсь «бігати» бо вік-«інтелїґент».

От бачите? Колись імям цим прозивались
Освічені, розумні й добрі люде,
У нас же.... Ой! Аж серце засмоктало,
Від слїз стрічки до купи позливались,
Бо таборовий я «інтелїґент»!

Та й як не плакати? Ось слухайте сюди!
«Мужик! Волам хвости крутив ти в себе дома,
А тут служить святїй ідеї ми дозволяємо тобі»!
Хотїв той мірятись, коли гукають:—Чув?! Ходїм собі!
Не псуй ти мови з ним: чи ти ж бачиш,— «телїґент».

Чого ж ви смієтесь? Та отаке почувши
Не плакати менї? Так що ж його робити,
Хіба втїшать себе думками про минувше?
Не можу я цього! Пропали сили бувші!
О, горенько тяжке оцей «інтелїґент»!

І плакатиму я аж поки сили буде!
В риданнях я найшов розраду для душі
Й надію тайную. А може скажуть люде:
«Та з його, ти диви, колись щось путне буде»;
Нїколи не ревітиме отак «інтелїґент»!

Якхоч.

З друкарнї Союза визволення України в таборі біля м. Зальцведеля.